

Reperensiya Para sa Workbook sa Tigom nga Kinabuhi ug Ministryo

AGOSTO 3-9

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | EXODO 13-14

“Barog nga Lig-on ug Tan-awa ang Pagluwas ni Jehova”

(Exodo 14:13, 14) Unya si Moises miingon sa katawhan: “Ayaw mog kahadlok. Barog nga lig-on ug tan-awa ang pagluwas ni Jehova kaninyo karong adlaw. Kay ang mga Ehiptohanon nga inyong nakita karon, dili na gyod ninyo makita pag-usab. ¹⁴ Si Jehova mismo ang makig-away para ninyo, ug maghilom ra mo.”

w13 2/1 4

Si Moises—Tawo sa Pagtuo

Tingali wala mahibalo si Moises nga hapit nang tungaon sa Diyos ang Pulang Dagat, aron makaikyas ang mga Israelitas. Apan, siya masaligon nga ang Diyos *may himoon* sa pagpanalipod sa iyang katawhan. Ug buot ni Moises nga mabatonan sa mga Israelitas ang maong pagsalig. Atong mabasa: “Si Moises miingon sa katawhan: ‘Ayaw kamo kahadlok. Barog nga malig-on ug tan-awa ang kaluwasan ni Jehova, nga iyang himoon alang kaninyo karong adlaw.’” (Exodo 14:13) Milampos ba si Moises sa pagpalig-on sa pagtuo sa iyang isigka-Israelitas? Oo, kay ang Bibliya nag-ingon dili lang bahin kang Moises kondili sa tanang Israelitas: “Tungod sa pagtuo *sila* mitabok sa Pulang Dagat nga sama ug diha sa yuta nga mamala.” (Hebreohanon 11:29) Ang pagtuo ni Moises nakahatag ug kaayohan dili lang kaniya kondili sa tanang nakakat-on sa iyang panig-ingnan.

(Exodo 14:21, 22) Karon giisa ni Moises ang iyang sungkod ibabaw sa dagat, ug si Jehova

nagpahuros ug kusog nga hanging sidlakan sa tibuok gabii mao nga napikas ang dagat ug miuga ang yuta sa tunga sa dagat. ²² Busa ang mga Israelinhon miagi sa uga nga yuta sa tunga sa dagat, samtang ang mga tubig nahisamag paril sa isigkakilid nila.

w18.09 26 ¶13

Labing Gamhanan Pero Nagpakitag Konsiderasyon

¹³ **Basaha ang Exodo 14:19-22.** Hunahunaang tua ka didto—nagsunod nimo ang kasundalohan sa Paraon ug naa sa imong atubangan ang Pulang Dagat. Dayon, may gibuhay ang Diyos. Ang haligi nga panganod mibalhin sa likod, nga nagbabag sa mga Ehiptohanon. Tungod niana, ngitngit na sa ilang kampo pero sa inyo puno sa milagrosong kahayag! Dayon imong nakita si Moises nga nag-isa sa iyang kamot ibabaw sa dagat, ug ang kusog nga hanging sidlakan nagtungang sa dagat. Sa organisadong paagi, ikaw, ang imong pamilya, ug ang imong mga hayop naglakaw sa salog sa dagat kauban ang ubang katawhan. Dayon, may namatikdan kang talagsaon. Ang salog sa dagat dili lapokon o danlog; kini uga ug bantok, busa sayon rang lakwan. Tungod niana, bisan ang kinahinayang molakaw luwas nga nakatabok.

(Exodo 14:26-28) Dayon giingnan ni Jehova si Moises: “Lisa ang imong sungkod ibabaw sa dagat aron mobalik ang mga tubig ug matabonan ang mga Ehiptohanon, ang ilang mga karo nga panggubat, ug ang ilang mga mangangabayo.” ²⁷ Dihadiha giisa ni Moises ang iyang sungkod ibabaw sa dagat, ug pagkabuntag, ang dagat mibalik na sa normal. Samtang nangikyas ang mga Ehiptohanon, gibanlod sila ni Jehova sa tunga sa dagat. ²⁸ Ang tubig mitabon sa mga karo nga panggubat, mga mangangabayo, ug sa tanang

kasundalohan sa Paraon nga migukod kanila sa dagat. Walay bisan usa kanila nga nabuhi.

w09 3/15 7 ¶2-3

Ayaw Gayod Kalimti si Jehova

Samtang nagkalisod ang mga Ehiptohanon sa pagpadagan sa ilang nangagubang mga karo, ang tibuk Israel nakaabot na sa sidlakang baybayon. Dayon gituy-od ni Moises ang iyang kamot ibabaw sa Pulang Dagat. Niadtong tungora, gibungkag ni Jehova ang mga haligi nga tubig. Ang dagkong bul-og sa katubigan mitabon kang Paraon ug sa iyang mga kasundalohan, nga naglumos kanila. Walay nabuhi sa mga kaaway. Gawasnon na ang Israel!—Ex. 14: 26-28; Sal. 136:13-15.

Kining hitaboa nakapalisang sa mga nasod sa palibot sulod sa taas nga panahon. (Ex. 15:14-16) Paglabay sa kuwarenta ka tuig, si Rahab nga taga-Jerico misulti sa duha ka Israelinhong lalaki: “Gibati namo ang kalisang kaninyo, . . . kay among nadungog kon giunsa pagpamala ni Jehova ang tubig sa Pulang Dagat gikan sa inyong atubangan sa dihang kamo migula sa Ehipto.” (Jos. 2:9, 10) Bisang kadtong paganong mga nasod wala makalimot kon giunsa pagluwas ni Jehova ang iyang katawhan. Tin-aw, ang Israel aduna gayoy mas daghang rason nga dili gayod malimot sa Diyos.

Pagpangitag Espirituwal nga Bahandi

(Exodo 13:17) Dihang gipalakaw sa Paraon ang katawhan, wala sila paagia sa Diyos sa yuta sa mga Filistehanon bisag kini ang kinadul-ang agianan. Kay miingon ang Diyos: “Basin mausab ang hunahuna sa katawhan kon makaengkuwentro silag mga kaaway ug sila mamalik sa Ehipto.”

it-1 527

Dalan

Sukad sa karaang kapanahonan ang dagko ug gagmayng mga dalan, lakip ang ubay-ubay nga

hinungdanong mga ruta sa negosyo, nagkonektar sa mga siyudad ug mga gingharian sa dapit sa Palestina. (Num 20:17-19; 21:21, 22; 22:5, 21-23; Jos 2:22; Huk 21:19; 1Sa 6:9, 12; 13: 17, 18; tan-awa ang DALAN SA HARI.) Ang gii-sip nga pangunang ruta kaniadto maoy gikan sa Ehipto ngadto sa Filistehanon nga mga siyudad sa Gaza ug Askelon ug inanayng miliko paamihanan-sidlakan paingon sa Megido. Kini nagpadayon ngadto sa Hazor, sa A sa Dagat sa Galilea, ug dayon mipaingon sa Damasco. Kini nga ruta nga agi sa Filistia mao ang labing lak-tod gikan sa Ehipto ngadto sa Yutang Saad. Apan si Jehova malulotong nagtultol sa mga Israelinhon agi sa laing dalan aron sila dili mawad-ag kadasig tungod sa pag-atake sa mga Filistehanon.—Ex 13:17.

(Exodo 14:2) “Sultihi ang mga Israelinhon nga mamalik sila ug magkampo duol sa Pihahiro, taliwala sa Migdol ug sa dagat, diin makita ang Baal-zepon. Pagkampo mo atbang sa Baal-zepon duol sa dagat.

it-2 722 ¶2-3

Pagpanggula

Diin nabahin ang Pulang Dagat aron makatabok ang Israel?

Angayng matikdan nga human makaabot sa ikaduhang hugna sa ilang panaw didto sa Etam “sa daplin sa kamingawan,” ang Diyos nagsugo kang Moises nga ‘mobalik ug magkampo atubangan sa Pihahiro . . . duol sa dagat.’ Kini nga pagmaniobra nagpatuo kang Paraon nga ang mga Israelinhon ‘nahisalaag.’ (Ex 13:20; 14: 1-3) Ang mga eskolar nga mipabor sa el Haj ingong posibleng ruta nag-ingon nga ang Hebreohanong berbo nga ‘mobalik’ maoy empatiko ug wala magkahulogan nga “mosimang” o “motipas” lamang, apan adunay mas bug-at nga kahulogan sa pagbalik o labing menos sa kalit nga pagliko. Sila nagtuo nga, sa pag-abot sa usa ka dapit sa A sa ulohan sa Gulpo sa Suez, giusab sa mga Israelinhon ang ilang ruta sa pa-

naw ug miliko paingon sa S nga bahin sa Jebel 'Ataqah, usa ka kutay sa kabukiran nga maoy utlanan sa K nga bahin sa Gulpo. Ang dako kayayong panon, sama sa mga Israelinhon, wala gayoy daling kalutsan gikan sa maong nahimutangan kon gukdon gikan sa A, ug busa sila matanggong gayod sa dagat nga nag-ali sa ilang agianan.

Gihulagway sa Hudiyohanong tradisyon sa unang siglo K.P. ang maong kahimtang. (Tanawa ang PIHAHIROT.) Apan labaw sa tanan, ang maong kahimtang mohaom sa katibuk-ang larawan nga gihubit mismo sa Bibliya, samtang ang popular nga mga panglantaw sa daghang eskolar dili mohaom niini. (Ex 14:9-16) Mopatim-aw nga ang pagtabok layo ra sa ulohan sa Gulpo (o kasadpang sanga sa Pulang Dagat), kay kon duol pa, ang kasundalohan ni Paraon igo na lang untang molibot sa tumoy sa Gulpo ug makaapas sa mga Israelinhon didto sa pikas baybayon.—Ex 14:22, 23.

Pagbasa sa Bibliya

(Exodo 13:1-20) Si Jehova dugang miingon kang Moises: ² “Ilain para kanako ang matag panganay nga lalaki sa mga Israelinhon. Akoa ang panganay nga lalaki nga ipanganak, sa tawo ug mananap.” ³ Dayon giingnan ni Moises ang katawhan: “Hinumdami kining adlaw nga nanggawas mo sa Ehipto, diin giulipon mo, kay gipagawas mo pinaagi sa gamhanang kamot ni Jehova. Busa dili mo angayng mokaon ug bisan unsa nga may pangpatubo. ⁴ Niining adlaw sa bulan sa Abib kamo manggawas. ⁵ Dihang dad-on na mo ni Jehova sa yuta sa mga Canaanhon, Hitihanon, Amorihanon, Hivihanon, ug mga Jebusihanon, nga gipanumpa niya sa inyong mga katigulangan nga ihatag kaninyo, sa yuta nga abunda sa gatas ug dugos, kinahanglang saulogon ninyo kini nga selebrasyon niining bulana. ⁶ Sulod sa pito ka adlaw, tinapay nga walay pangpatu-

bo ang inyong kaonon. Ug sa ikapitong adlaw dunay pista para kang Jehova. ⁷ Tinapay nga walay pangpatubo ang inyong kaonon sa pito ka adlaw, ug kinahanglang walay makitang bisan unsa nga may pangpatubo diha kaninyo, ug kinahanglang walay makitang minasa nga may pangpatubo sa tibuok ninyong teritoryo. ⁸ Nianang adlaw sultihi ang inyong mga anak, ‘Gibuhat nako ni aron hinumdoman ang gihimo ni Jehova kanako dihang gipagawas ko niya sa Ehipto.’ ⁹ Kini nga pista magpahinumdum ninyo sa maong hitabo nga samag nasulat kini sa inyong mga kamot ug mga agtang, aron isulti ninyo ang balaod ni Jehova, kay pinaagi sa gamhanang kamot ni Jehova nga siya nagpagawas kaninyo sa Ehipto. ¹⁰ Tumanon gyod ninyo kining lagdaa kada tuig sa panahon nga gitakda para niini. ¹¹ “Dihang dad-on na mo ni Jehova sa yuta sa mga Canaanhon, nga gipanumpa niya kaninyo ug sa inyong mga katigulangan nga ihatag kaninyo, ¹² ihatag kang Jehova ang matag panganay nga lalaki ug ang matag panganay nga laki sa inyong mga hayop. Ang mga lalaki iya ni Jehova. ¹³ Ang matag panganay nga asno inyong tubson pinaagig usa ka karnero. Kon dili ninyo kini tubson, balion ninyo ang liog niini. Tubson sab ninyo ang matag panganay ninyong anak nga lalaki. ¹⁴ “Kon pangutan-on unya mo sa inyong anak, ‘Nganong inyo ning ginahimo?’ ingna siya, ‘Pinaagi sa gamhanang kamot ni Jehova nga iya ming gipagawas sa Ehipto, diin kami giulipon. ¹⁵ Dihang gahi gyod ang Paraon ug wala mosugot nga molakaw mi, gipatay ni Jehova ang tanang panganay sa Ehipto, gikan sa panganay sa tawo hangtod sa panganay sa hayop. Maong nagahalad ko kang Jehova sa tanang panganay nga laki, ug akong ginatubos ang matag panganay nakong anak nga lalaki.’ ¹⁶ Kini nga pista magpahinumdum ninyo sa maong

hitabo nga samag ilhanan sa inyong mga kamot ug samag bugkos sa inyong mga agtang, kay gipagawas mi sa Ehipto pinaagi sa gamhanang kamot ni Jehova.” ¹⁷ Dihang gipalakaw sa Paraon ang katawhan, wala sila paagia sa Diyos sa yuta sa mga Filistehanon bisag kini ang kinadul-ang agianan. Kay miingon ang Diyos: “Basin mausab ang hunahuna sa katawhan kon makaengkuwentro silag mga kaaway ug sila mamalik sa Ehipto.” ¹⁸ Busa gipalibot sa Diyos ang katawhan agi sa kamingawan duol sa Pulang Dagat. Apan ang mga Israelinhon han-ay nga migawas sa Ehipto nga samag mga sundalo. ¹⁹ Gidala sab ni Moises ang mga bukog ni Jose, kay gipapanumpa gyod ni Jose ang mga kaliwat ni Israel, nga nag-ingon: “Ang Diyos seguradong motabang ninyo, ug dalha gyod ang akong mga bukog iniggawas ninyo dinhi.” ²⁰ Sila mibiya sa Sucot ug nagkampo sa Etam, sa daplin sa kamingawan.

AGOSTO 10-16

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | EXODO 15-16

“Dayega si Jehova Pinaagig Awit”

(Exodo 15:1, 2) Niadtong higayona si Moises ug ang mga Israelinhon miawit niini nga awit kang Jehova: “Awitan nako si Jehova kay siya nabayaw pag-ayo. Ang kabayo ug ang nagsakay niini iyang gitambog sa dagat. ² Si Jah ang akong kusog ug gahom, kay siya nagluwas kanako. Siya ang akong Diyos, ug dayegon nako siya; ang Diyos sa akong amahan, ug bayawon nako siya.

w95 10/15 11 ¶11

Nganong Kahadlokan ang Matuod nga Diyos Karon?

¹¹ Ang paglaglag ni Jehova sa puwersa militar sa Ehipto nagtuboy kaniya sa mga mata

sa iyang mga magsisimba ug nagpabantog sa iyang ngalan. (Josue 2:9, 10; 4:23, 24) Oo, ang iyang ngalan nabayaw ibabaw sa walay-mahimo, bakak nga mga diyos sa Ehipto, nga napamatud-ang dili makaluwas sa ilang mga magsisimba. Ang pagsalig sa ilang mga diyos ug sa mga tawong mamatay ug sa puwersa militar misangpot ug mapait nga kapildihan. (Salmo 146:3) Dili ikahibulong nga napukaw ang mga Israelinhon sa pag-awit ug mga pagdayeg nga nagpabanaag sa maayong pagkahadlok sa Diyos nga buhi, nga sa gamhanang paagi nagluwas sa iyang katawhan!

(Exodo 15:11) Kinsa sa mga diyos ang sama kanimo, Oh Jehova? Kinsa ang sama kanimo nga balaan kaayo? Ang Usa nga angayng kahadlokan ug dayegon pinaagig mga awit, ang Usa nga naghimog kahibulongang mga buhat.

(Exodo 15:18) Si Jehova magmando ingong hari hangtod sa kahangtoran.

w95 10/15 11-12 ¶15-16

Nganong Kahadlokan ang Matuod nga Diyos Karon?

¹⁵ Kon nagtindog kita nga luwas uban ni Moises, tino nga napukaw kita sa pag-awit: “Kinsa sa mga diyos ang sama kanimo, Oh Jehova? Kinsa ang sama kanimo, nga nagpamatuod sa imong kaugalingon nga gamhanan sa pagkabalaaan? Ang Usa nga pagakahadlokan sa mga alawiton sa pagdayeg, ang Usa nga nagabuhat ug mga katingalahan.” (Exodo 15:11) Ang maong mga pagbati gipalanog sa kasiglohan sukad niadto. Diha sa kataposang basahon sa Bibliya, gihubit ni apostol Juan ang usa ka grupo sa matinumanon dinihogang mga alagad sa Diyos: “Sila nagaawit sa awit ni Moises nga ulipon sa Diyos ug sa awit sa Kordero.” Unsa kining bantogang awit? “Dako ug katingalahan ang imong mga buhat, Jehova nga Diyos, ang Labing Gamhanan. Matarong ug matuod ang imong mga dalan, Hari sa kadayonan. Kinsa ba

gayod ang dili mahadlok kanimo, Jehova, ug magahimaya sa imong ngalan, tungod kay ikaw lamang ang maunongon?”—Pinadayag 15:2-4.

¹⁶ Busa karon usab adunay nakabatog kagawasan nga mga magsisimba nga nakaapresyar dili lamang sa mamugnaong mga buhat sa Diyos kondili usab sa iyang kabalaoran. Ang mga tawo gikan sa tanang kanasoran sa espirituwal nga paagi nakabatog kagawasan, nahimulag gikan niining mahugawng kalibotan tungod kay ilang giila ug gituman ang matarong nga kabalaoran sa Diyos. Tuiguig, gatosan ka linibo ang nangalagiw gikan niining dunot nga kalibotan aron magpuyo diha sa mahinlo, matul-id nga organisasyon sa mga magsisimba ni Jehova. Sa dili madugay, human ipahamtang ang nagkalayo nga mga paghukom sa Diyos batok sa bakak nga relihiyon ug sa nahibilin niining daotang sistema, sila mabuhing walay kataposan diha sa usa ka matarong bag-ong kalibotan.

(Exodo 15:20, 21) Dayon si Miriam nga propeta, nga igsoon ni Aaron, nagkuhag tamborin, ug ang tanang kababayen-an misunod kaniya nga may mga tamborin ug nanayaw. ²¹ Si Miriam miawit sab kanila: “Pag-awit kang Jehova, kay siya nabayaw pag-ayo. Ang kabayo ug ang nagsakay niini iyang gitambog sa dagat.”

it-2 412 ¶2

Musika

Kadaghanan sa ginurupong pag-awit sa Israel mopatim-aw ingong tubagtubag nga pag-awit (*antiphonal*), nga ang matag katunga sa koro magbanosay sa pag-awit sa magkapareho nga mga linya, o kaha usa ka solowista ug usa ka motubag nga koro ang magbanosay. Sa Kasulatan dayag nga kini mao ang gihisgotan nga “pagtubag.” (Ex 15:21; 1Sa 18:6, 7) Kining matanga sa pag-awit gipakita diha sa paagi sa pagsulat mismo sa pipila ka salmo, sama sa Salmo 136. Ang paghubit bahin sa duha ka dagkong mga koro sa pagpasalamat sa pana-

hon ni Nehemias ug sa ilang bahin panahon sa inagurasyon sa paril sa Jerusalem nagpaila nga sila miawit niining matanga sa pag-awit.—Neh 12:31, 38, 40-42; tan-awa ang AWIT.

it-2 282

Manalagnang Babaye

Si Miriam mao ang unang babaye nga gitawag nga manalagna diha sa Bibliya. Dayag nga gipasa sa Diyos kaniya ang usa ka mensahe o mga mensahe, tingali pinaagi sa inspiradong pag-awit. (Ex 15:20, 21) Busa, siya ug si Aaron giasoy nga nag-ingon kang Moises: “Dili ba usab pinaagi kanato nga [si Jehova] nakigsulti?” (Num 12:2) Pinaagi ni manalagnang Miqueas, si Jehova nag-ingon nga iyang gipadala si ‘Moises, Aaron ug Miriam’ atubangan sa mga Israelinhon sa dihang gipagula sila gikan sa Ehipto. (Miq 6:4) Bisan tuod si Miriam nakabaton sa pribilehiyo ingong instrumento sa Diyos sa pagpakigkomunikar, ang maong relasyon atubangan sa Diyos maoy ubos kay nianang nabatonan sa iyang igsoong si Moises. Sa dihang siya napakyas sa pagpabilin sa iyang hustong dapit, siya nakaagom ug grabeng silot gikan sa Diyos.—Num 12:1-15.

Pagpangitag Espirituwal nga Bahandi

(Exodo 16:13) Busa nianang gabhiona mitungha ang mga buntog ug milukop sa kampo, ug pagkabuntag dihay yamog nga mitabon palibot sa kampo.

w11 9/1 14

Nahibalo Ka Ba?

Nganong buntog man ang gipili sa Diyos nga ipakaon sa mga Israelinhon didto sa kamingawan?

Human sa Pagpanggula sa mga Israelinhon gikan sa Ehipto, kaduha sila tagan-i sa Diyos ug daghang karne sa buntog.—Exodo 16:13; Numeros 11:31.

Ang buntog maoy gagmayng langgam nga mga 18 sentimetros ang gitas-on ug may

gibug-atong 100 ka gramo. Sila mangitlog diha sa mga dapit sa Asia ug Uropa. Sila manglalin ngadto sa Amihanang Aprika ug Arabia panahon sa tingtugnaw. Panahon sa ilang pagpanglalin, ang dakong panon niini motadlas sa sidlakang kabaybayonan sa Dagat Mediteranyo latas sa Peninsula sa Sinai.

Sumala sa *The New Westminster Dictionary of the Bible*, ang buntog “tulin ug maayong molupad, ug magpautaw-utaw sa hangin; apan kon mabag-o ang direksiyon sa hangin, o ang mga langgam kapoyon tungod sa taas nga panaw, ang tibuok panon mangahagsa sa yuta, diin sila mawad-ag umoy.” Sa dili pa mopadayon sa ilang panaw, sila mopahulay una sa yuta sulod sa usa o duha ka adlaw, maong dali ra silang dakpon. Sa sayong bahin sa ika-20ng siglo, ang Ehipto nag-eksportar ug mga tulo ka milyong buntog matag tuig ingong pagkaon.

Duha ka higayon nga ang mga Israelinhon gipakaon ug buntog, ug kadto maoy panahon sa tingpamulak. Bisan tuod ang buntog kanunayng mopanaw latas sa Sinai nianang panahona, si Jehova maoy nagpahinabo nga ang ‘usa ka hangin mohuros’ aron abogon ang mga buntog ngadto sa kampo sa mga Israelinhon. —Numeros 11:31.

(Exodo 16:32-34) Unya si Moises miingon: “Kini ang gisugo ni Jehova, ‘Paglain ug usa ka omer niini ug tipigi kini hangtod sa tanan ninyong henerasyon, aron ilang makita ang tinapay nga akong gihatag kaninyo ingong pagkaon sa kamingawan dihang gipagawas mo nako sa Ehipto.’” ³³ Busa si Moises miingon kang Aaron: “Pagkuhag banga ug sudli kinig usa ka omer nga mana ug ibutang kini sa atubangan ni Jehova aron matipigan kini hangtod sa tanan ninyong henerasyon.” ³⁴ Sumala sa gisugo ni Jehova kang Moises, gibutang kini ni Aaron atubangan sa kaban sa Pamatuod aron mapreserbar kini.

w06 1/15 31

Mga Pangutana Gikan sa mga Magbabasa

Wala madugay sa pagkaluwas nila gikan sa Ehipto, ang mga Israelinhon misugod sa pagbagulbol bahin sa pagkaon. Busa sila gihtagtan ni Jehova ug mana. (Exodo 12:17, 18; 16:1-5) Niadtong panahona, si Moises nagsugo kang Aaron: “Pagkuhag usa ka tibod ug isulod niini ang usa ka *omer* nga mana ug ibutang kini sa atubangan ni Jehova aron pagatipigan latas sa tanan ninyong mga kaliwatan.” Ang asoy nag-ingon: “Sumala sa gisugo ni Jehova kang Moises, gibutang kini ni Aaron sa atubangan sa Pagpamatuod [usa ka tipiganan ug hinungdanong mga dokumento] aron pagatipigan.” (Exodo 16:33, 34) Bisag si Aaron sa walay duhaduha namunit ug mana ug kadto gisulod sa usa ka tibod, ang pagbutang niadtong atubangan sa Pagpamatuod kinahanglang maghulat hangtod nga nakabuhat na si Moises sa Arka ug gisulod didto ang mga papan.

Pagbasa sa Bibliya

(Exodo 16:1-18) Unya ang tanang Israelinhon mibiya sa Elim. Ug sila nakaabot sa kamingawan sa Sin, nga naa taliwala sa Elim ug Sinai, sa ika-15 nga adlaw sa ikaduhang bulan human sila mobiya sa Ehipto. ² Unya ang tanang Israelinhon nagbagulbol batok kang Moises ug Aaron sa kamingawan. ³ Ang mga Israelinhon nagsigeg ingon: “Gipamatay na lang unta mi ni Jehova sa Ehipto kay didto natagbaw mig kinaon ug karne ug tinapay. Karon inyo ming gidala dinhi sa kamingawan aron ang tibuok katawhan mangamatay sa gutom.” ⁴ Dayon si Jehova miingon kang Moises: “Magpaulan kog tinapay para ninyo gikan sa langit, ug ang matag tawo manggawas aron mokuhag igo kaniya kada adlaw, aron masulayan nako kon mosunod ba sila sa akong balaod o dili. ⁵ Apan sa ikaunom nga adlaw, doble sa adlaw-adlaw nga gidag-

hanon ang ilang kuhaon ug andamon.” ⁶ Busa si Moises ug Aaron miingon sa tanang Israelinhon: “Sa gabii mahibaloan gyod ninyo nga si Jehova ang nagpagawas ninyo sa Ehip-to. ⁷ Sa buntag makita ninyo ang himaya ni Jehova, kay nadungog ni Jehova ang inyong pagbagulbol batok niya. Kinsa man mi nga nagbagulbol man mo batok namo?” ⁸ Si Moises nagpadayon: “Dihang hatagan mo ni Jehova ug karne inigkagabii ug tinapay inigkabuntag aron mabusog mo, makita ninyo nga nadungog ni Jehova ang inyong mga pagbagulbol batok niya. Apan kinsa man mi nga nagbagulbol man mo batok namo? Nagbagulbol mo dili batok namo, kondili batok kang Jehova.” ⁹ Unya si Moises miingon kang Aaron: “Sultihi ang tanang Israelinhon, ‘Duol mo kang Jehova, kay nadungog niya ang inyong mga pagbagulbol.’” ¹⁰ Dihang nakigsulti si Aaron sa tanang Israelinhon, sila milingi ug miatubang sa kamingawan, ug ang himaya ni Jehova mipakita diha sa haligi nga panganod. ¹¹ Si Jehova dugang miingon kang Moises: ¹² “Nadungog nako ang mga pagbagulbol sa mga Israelinhon. Sultihi sila, ‘Sa kilumkilom mokaon mog karne ug sa buntag mabusog mo sa tinapay, ug mahibalo gyod mo nga ako si Jehova nga inyong Diyos.’” ¹³ Busa nianang gabhiona mitungha ang mga buntog ug milukop sa kampo, ug pagkabuntag dihay yamog nga mitabon palibot sa kampo. ¹⁴ Pagalisngaw sa yamog, may pinong substansiya nga mitabon sa yuta nga morag puting asukar. ¹⁵ Pagkakita sa mga Israelinhon niini, sila nagpangutan-anay: “Unsa ni?” kay wala sila mahibalo kon unsa kadto. Giingnan sila ni Moises: “Kini ang tinapay nga gihatag ni Jehova kaninyo ingong pagkaon. ¹⁶ Si Jehova nagsugo, ‘Ang matag usa mokuha niini sumala sa iyang makaon. Pagkuhag usa ka omer para sa matag tawo—sumala sa gidaghanon sa tawo sa inyong tolda.’” ¹⁷ Gibuhat

kana sa mga Israelinhon; ang uban nanguhag daghan ug ang uban nanguhag diyutay. ¹⁸ Daghan man o diyutay ang ilang gikuha, igo lang ang nabatonan sa matag usa dihang gitakos nila kini sa omer. Busa ang matag usa nakakuha sumala sa iyang makaon.

AGOSTO 17-23

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | EXODO 17-18

“Ang Makasaranganon Mobansay ug Mohatag ug Responsibilidad sa Uban”

(Exodo 18:17, 18) Ang ugangan ni Moises miingon kaniya: “Dili maayo ang imong ginabuhay. ¹⁸ Maugtas gyod ka ug ang katawhan nga uban nimo, kay bug-at kaayo ni para nimo. Dili nimo ni kaya nga ikaw ra.

w13 2/1 6

Si Moses—Tawong Mahigugmaon

Si Moises nagpakitag gugma sa iyang isigka-Israelitas. Sila nahibalo nga gigamit ni Jehova si Moises sa paggiya sa iyang katawhan, busa ilang giduol kang Moises ang lainlaing problema. Atong mabasa: “Ang katawhan nagpadayon sa pagbarog atubangan kang Moises sukad sa buntag hangtod sa gabii.” (Exodo 18: 13-16) Hunahunaa kon unsa ka kapoy alang kang Moises ang pagpamati—sa tibuok adlaw—sa problema sa mga Israelitas! Apan, nalipay si Moises sa pagtabang sa mga tawo nga iyang gihigugma.

(Exodo 18:21, 22) Apan pagpili gikan sa katawhan ug mga lalaki nga may katakos ug may kahadlok sa Diyos, mga lalaki nga kasaligan nga dili manglimbong aron mamentaha, ug itudlo sila ingong mga pangulo sa kada 1,000, pangulo sa kada 100, pangulo sa kada 50, ug pangulo sa kada 10. ²² Sila ang maghukom sa katawhan dihang may motunghang kaso. Dad-on nila kanimo ang lisod nga mga

kasong, apan sila ang maghuhayag sa gagmay nga kasong. Mogaan ang imong buluhaton kon magpatabang ka nila.

w03 11/1 6 ¶1

Ang Pagsalig Hinungdanon Alang sa Usa ka Malipayong Kinabuhi

Kini maoy mga lalaki nga nagpasundayag ug diyosnong mga hiyas sa wala pa saligi ug mga katungdanan. Ila nang napamatud-an nga sila may kahadlok sa Diyos; sila may lalom nga pagtahod sa Maglalalang ug nahadlok sa pagpasuko kaniya. Nakita sa tanan nga kining mga tawhana naghimo sa ilang bug-os nga maaraman sa pagtuboy sa mga sukdanan sa Diyos. Sila nagdumot sa dili-minatarong nga ganansiya, nga nagpaila sa moral nga kalig-on nga nagpugong kanila nga dili madaot tungod sa gahom. Wala nila abusohi ang pagsalig sa uban aron sa pagpalambo sa ilang personal nga mga interes o niadtong sa ilang mga paryente o higala.

(Exodo 18:24, 25) Naminaw si Moises sa gisulti sa iyang ugangan ug gibuhat dayon niya ang tanang giingon niini. ²⁵ Nagpili si Moises ug may katakos nga mga lalaki sa tibuok Israel ug gitudlo sila ingong mga pangulo sa katawhan—pangulo sa kada 1,000, pangulo sa kada 100, pangulo sa kada 50, ug pangulo sa kada 10.

w02 5/15 25-26 ¶6

Ang Integridad Moagak sa mga Matul-id

Si Moises usab makasaranganon ug mapainubsanon. Sa dihang gikapoy kaayo siya sa pag-atiman sa mga problema sa uban, ang iyang ugangan nga lalaki, si Jetro, mitanyag ug praktikal nga solusyon: Ihatag ang pipila ka responsabilidad sa ubang kuwalipikadong mga lalaki. Nag-ila sa iyang kaugalingong mga limitasyon, maalamong gidawat ni Moises ang maong sugyot. (Exodo 18:17-26; Numeros 12:3) Ang makasaranganong tawo dili magpanuko sa

pagtugyan sa awtoridad ngadto sa uban, ni mahadlok siya nga sa usa ka paagi mawad-an siya ug awtoridad tungod sa paghatag ug nahiangayng mga responsabilidad ngadto sa ubang kuwalipikadong mga lalaki. (Numeros 11:16, 17, 26-29) Hinunoo, siya andam sa pagtabang sa uban nga mouswag sa espirituwal. (1 Timoteo 4:15) Dili ba ingon usab niana ang angay natong himoon?

Pagpangitag Espirituwal nga Bahandi

(Exodo 17:11-13) Kon ipataas ni Moises ang iyang mga kamot, modaog ang mga Israelinhon, apan kon ipaubos niya ang iyang mga kamot, modaog ang mga Amalekanhon. ¹² Dihang nanghawoy na ang mga kamot ni Moises, nagkuha silag bato ug gipalingkod siya. Unya si Aaron ug Hur, nga naa sa iyang isigkakilid, naggunit sa mga kamot ni Moises, mao nga pabiling naisa ang iyang mga kamot hangtod sa pagsalop sa adlaw. ¹³ Busa napildi ni Josue si Amalek ug ang katawhan niini pinaagig espada.

w16.09 6 ¶14

“Hinaot Dili Mahuyhoy ang Imong mga Kamot”

¹⁴ Si Aaron ug Hur nagsangga sa mga kamot ni Moises panahon sa usa ka gubat. Sa atong bahin, makapangita usab kitag mga paagi sa pagpaluyo ug paghatag ug praktikal nga tabang sa uban. Kang kinsa? Makatabang kita niadtong nag-antos tungod sa katigulangan, sakit, pagsupak sa pamilya, kamingaw, o pagkamatay sa usa ka minahal. Mapalig-on usab nato ang mga batan-on nga gipresyur sa pagbuhat ug daotan o sa pagpangitag kalamposan kuno niining sistemaha sa mga butang, sa eskuylahan man, sa pinansiyal, o sa karera. (1 Tes. 3:1-3; 5:11, 14) Pangitag mga paagi sa pagpakitag tinuod nga interes sa uban diha sa Kingdom Hall, sa ministeryo, samtang mangaon, o makig-estorya sa telepono.

(Exodo 17:14) Karon si Jehova miingon kang Moises: “Isulat kini diha sa basahon ingong handomanan ug isulti kini kang Josue, ‘Ang mga Amalekanhon puohon nako sa yuta ug dili na sila hinumdoman pa.’”

it-1 1447

Kanon

Pinasukad sa kahayag sa pangsulod nga ebideniya, walay duhaduha nga kining mga sinulat ni Moises maoy gikan sa Diyos, inspirado sa Diyos, kanonikal, ug kasaligang giya alang sa putling pagsimba. Dili kaugalingong pagbuot ni Moises nga siya nahimong lider ug komandante sa mga Israelinhon; sa sinugdan si Moises midumili sa maong ideya. (Ex 3:10, 11; 4:10-14) Hinunoa, gipatindog sa Diyos si Moises ug naghatag kaniyang mga gahom sa paghimog mga milagro nga bisan ang salamangerong mga saserdote ni Paraon napugos sa pag-ila nga ang gibuhat ni Moises maoy gikan sa Diyos. (Ex 4:1-9; 8:16-19) Busa dili personal nga ambisyon ni Moises nga mahimong usa ka orador ug magsusulat. Hinunoa, agig pagsunod sa sugo sa Diyos ug uban sa mga pamatuod sa balaang espiritu sa Diyos, si Moises napalihok una sa pagsulti ug dayon sa pagsulat ug usa ka bahin sa kanon sa Bibliya. —Ex 17:14.

Pagbasa sa Bibliya

(Exodo 17:1-16) Ang tibuok katawhan sa Israel mibiya sa kamingawan sa Sin ug nagbalhinbalhig kampo sumala sa mando ni Jehova. Sa kataposan sila nagkampo sa Repidim. Apan walay tubig nga mainom ang katawhan. ² Busa ang katawhan nakiglalis kang Moises ug miingon: “Hatagi mig tubig nga mainom.” Apan giingnan sila ni Moises: “Nganong nakiglalis man mo nako? Nganong padayon ninyong gisulayan si Jehova?” ³ Apan ang katawhan giuhaw pag-ayo didto ug nagsigeg bagulbol kang Moises: “Nga-

nong gipagawas man mi nimo sa Ehipto? Aron ba mangamatay mi sa kauhaw, apil ang among mga anak ug mga hayop?” ⁴ Sa ulahi si Moises nagpakitabang kang Jehova: “Unsa may akong buhaton niini nga katawhan? Hapit na ko nilang batoon!” ⁵ Unya si Jehova miingon kang Moises: “Lakaw, pag-una sa katawhan, ug kuyoga ang ubang ansiyano sa Israel. Dad-a sab ang imong sungkod nga imong gihampak sa Suba sa Nilo. ⁶ Ako motindog sa imong atubangan didto sa bato sa Horeb. Hampaka ang bato, ug ang tubig mogawas niini, ug makainom na ang katawhan.” Gibuhat kadto ni Moises atubangan sa mga ansiyano sa Israel. ⁷ Busa iyang ginganlan ang maong dapit nga Masah ug Meriba tungod sa pagpakiglalis sa mga Israelinhon ug sa pagsulay nila kang Jehova, pinaagi sa pag-ingon: “Naa ba si Jehova sa atong taliwala o wala?” ⁸ Unya ang mga Amalekanhon miabot sa Repidim aron makig-away sa Israel. ⁹ Niini si Moises miingon kang Josue: “Pagpilig mga lalaki ug pakig-away sa mga Amalekanhon. Ugma motindog ko ibabaw sa bungtod, nga maggunit sa sungkod sa matuod nga Diyos.” ¹⁰ Dayon gibuhat ni Josue ang gisugo ni Moises kaniya, ug nakig-away siya sa mga Amalekanhon. Ug si Moises, Aaron, ug Hur mitungas sa tumoy sa bungtod. ¹¹ Kon ipataas ni Moises ang iyang mga kamot, modaog ang mga Israelinhon, apan kon ipaubos niya ang iyang mga kamot, modaog ang mga Amalekanhon. ¹² Dihang nanghawoy na ang mga kamot ni Moises, nagkuha silag bato ug gipalingkod siya. Unya si Aaron ug Hur, nga naa sa iyang isigkakilid, naggunit sa mga kamot ni Moises, mao nga pabiling naisa ang iyang mga kamot hangtod sa pagsalop sa adlaw. ¹³ Busa napildi ni Josue si Amalek ug ang katawhan niini pinaagig espada. ¹⁴ Karon si Jehova miingon kang Moises: “Isulat kini diha sa basahon ingong handomanan ug isulti kini

kang Josue, ‘Ang mga Amalekanhon puohon nako sa yuta ug dili na sila hinumdoman pa.’”¹⁵ Unya si Moises naghimog halaran ug ginginganlan kinig Jehova-nissi,¹⁶ nga nag-ingon: “Kay ang kamot ni Amalek maoy batok sa tro-
no ni Jah, si Jehova makiggubat kang Amalek ug sa tanan niyang henerasyon.”

AGOSTO 24-30

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | EXODO 19-20

“Ang Napulo ka Sugo ug Ikaw”

(Exodo 20:3-7) Ayaw pagsimbag laing mga diyos gawas nako.⁴ “Ayaw pagbuhat ug kinulit nga larawan o simbolo sa bisan unsang butang nga naa sa langit o sa yuta o sa tubig.⁵ Ayawg yukbo nila o katental sa pag-alagad nila kay ako, si Jehova nga imong Diyos, maoy Diyos nga nangayog eksklusibong debosyon. Ang silot sa kasaypanan sa mga amahan akong ipahamtang sa mga anak, sa ikatulong henerasyon ug sa ikaupat nga henerasyon niadtong nagdumot nako.⁶ Apan magpakita kog maunongong gugma hangtod sa linibo ka henerasyon niadtong nahigugma nako ug nagatuman sa akong mga sugo.⁷ “Ayawg gamita ang ngalan ni Jehova nga imong Diyos sa walay kapuslanan, kay dili pasagdan ni Jehova nga dili masilotan ang mogamit sa iyang ngalan sa walay kapuslanan.

w89 11/15 6 ¶1

Unsay Kahulogan sa Napulo ka Sugo Alang Kanim?

Ang una sa upat ka sugo nagapasiugda sa atong mga responsabilidad kang Jehova. **(Una)** Siya maoy usa ka Diyos nga nagapangayo giha-
pon ug eksklusibo nga debosyon. (Mateo 4:10) **(Ikaduha)** Kinahanglan walay usa sa iyang mga magsisimba ang mosimba ug mga larawan. (1 Juan 5:21) **(Ikatulo)** Ang atong paggamit sa

ngalan sa Diyos kinahanglan angay ug dungga-
non, matinahuron. (Juan 17:26; Roma 10:13) **(Ikaupat)** Ang atong tibuok kinabuhi kinahang-
lan isentro sa balaan nga mga butang. Kini makahimo kanato sa pagpahulay, o ‘mopahu-
lay,’ gikan sa usa ka dalan sa pagpakamatarong sa kaugalingon.—Hebreohanon 4:9, 10.

(Exodo 20:8-11) “Tumana ang adlawng Ig-
papahulay ug hupti kining sagrado.⁹ Buhata ang tanan nimong buluhaton sulod sa unom ka adlaw,¹⁰ apan ang ikapitong adlaw maoy igpapahulay para kang Jehova nga imong Diyos. Ayaw pagbuhat ug bisan unsang bulu-
haton—ikaw, ang imong mga anak nga lalaki o babaye, imong mga ulipong lalaki o babaye, imong binuhing hayop, ug ang mga lang-
yaw nga nagpuyo sa inyong mga komunidad.¹¹ Kay sulod sa unom ka adlaw gibuhay ni Jehova ang langit ug yuta, ang dagat, ug ang tanang anaa niana, ug siya nagsugod sa pagpahulay sa ikapitong adlaw. Mao nga gipanalanginan ni Jehova ang adlawng Igpa-
pahulay ug gihimo kining sagrado.

(Exodo 20:12-17) “Pasidunggi ang imong amahan ug ang imong inahan, aron mabu-
hi kag dugay sa yuta nga ihatag kanimo ni Jehova nga imong Diyos.¹³ “Ayaw pagpa-
tay.¹⁴ “Ayawg panapaw.¹⁵ “Ayawg pangawat.¹⁶ “Ayaw pagtestigog bakak batok sa imong isigkatawo.¹⁷ “Ayawg tinguhaa ang balay sa imong isigkatawo. Ayawg tinguhaa ang iyang asawa, o ulipong lalaki, o ulipong babaye, o baka, o asno, o bisan unsa nga iya sa imong isigkatawo.”

w89 11/15 6 ¶2-3

Unsay Kahulogan sa Napulo ka Sugo Alang Kanim?

(Ikalima) Ang pagsunod sa mga bata sa ilang mga ginikanan padayong nagsilbing mga patu-
koranan sa panaghiusa sa pamilya, makahatag niana ug mga panalangin ni Jehova. Ug pag-

kakatingalahang paglaom ang gitanyag niining “unang sugo nga may saad”! Dili lamang kay “magamauswagon ikaw” kondili “motaas ang imong kinabuhi sa yuta.” (Efeso 6:1-3) Karon nga nagkinabuhi na kita “sa kataposang mga adlaw” niining presente daotang sistema, ang maong diyosnong pagsunod naghatag sa mga batan-on sa palaabuton nga dili na gayod matamay.—2 Timoteo 3:1; Juan 11:26.

Ang gugma alang sa atong silingan mopugong kanato gikan sa paghatag kaniyag kadaot pinaagi sa daotang mga buhat sama sa (**Ikau-nom**) pagpatay, (**Ikapito**) panapaw, (**Ikawalo**) pagpangawat, ug (**Ikasiyam**) pagsaksig bakak. (1 Juan 3:10-12; Hebreohanon 13:4; Efeso 4:28; Mateo 5:37; Proverbio 6:16-19) Apan komosta ang atong mga motibo? Ang (**Ikanapulo**) nga sugo, batok sa pagpangibog, nagapahinumdom kanato nga gisugo kita ni Jehova nga ang atong mga tuyo kanunay gayod nga matarong sa iyang mga mata.—Proverbio 21:2.

Pagpangitag Espirituwal nga Bahandi

(Exodo 19:5, 6) Karon kon sundon gyod ninyo ang akong tingog ug tumanon ang akong pakigsaad, kamo mahimo gyong akong espesyal nga katigayonan gikan sa tanang katawhan, kay akoa man ang tibuok yuta. ⁶ Kamo mahimong akong gingharian sa mga saserdote ug akong balaang nasod.’ Mao kini ang imong isulti sa mga Israelinhon.”

it-2 1111 ¶2-3

Saserdote

Ang Kristohanong Pagkasaserdote. Gisaad ni Jehova nga kon padayong tumanon sa Israel ang iyang pakigsaad sila mahimong “usa ka gingharian sa mga saserdote ug usa ka balaan nga nasod” alang Kaniya. (Ex 19:6) Bisan pa niana, ang pagkasaserdote sa linya ni Aaron magpadayon lamang hangtod sa pag-abot sa mas dakong pagkasaserdote nga gilandongan niini. (Heb 8:4, 5) Kini magpadayon hangtod

matapos ang pakigsaad sa Balaod ug sa inagurasyon sa bag-ong pakigsaad. (Heb 7:11-14; 8: 6, 7, 13) Ang tanyag unang gihimo ngadto lamang sa Israel aron mahimong mga saserdote ni Jehova nga mag-alagad sa gisaad sa Diyos nga kahikayan sa Gingharian; sa ulahi kini nga tanyag gipaabot ngadto sa mga Hentil.—Buh 10:34, 35; 15:14; Rom 10:21.

Usa ka nahibilin lamang sa mga Hudियो ang midawat kang Kristo, sa ingon ang nasod napakyas sa pagtaganag mga membro sa *tinuod* nga gingharian sa mga saserdote ug sa balaan nga nasod. (Rom 11:7, 20) Tungod sa pagkadilimatinumanon sa Israel ang Diyos nagpasidaan kanila bahin niini pinaagi sa iyang manalagana nga si Oseas kasiglohan una pa niana, nga nag-ingon: “Tungod kay imong gisalikway ang kahibalo, ako magsalikway usab kanimo sa pag-alagad ingon nga akong saserdote; ug tungod kay kanunay mong gikalimtan ang balaod sa imong Diyos, kalimtan ko gayod usab ang imong mga anak.” (Os 4:6) Mao man usab, si Jesus miingon sa Hudiyong mga pangulo: “Ang gingharian sa Diyos pagakuhaon gikan kaninyo ug igahatag ngadto sa usa ka nasod nga magpatunghag mga bunga niini.” (Mat 21:43) Bisan pa niana, si Jesu-Kristo, nga nailalom sa Balaod samtang dinhi pa sa yuta, miila sa Aaronikong pagkasaserdote nga gipatuman pa, ug iyang gisultihan ang mga tawo nga iyang giayo sa sanla nga moadto sa saserdote ug itanyag ang gikinahanglang halad.—Mat 8:4; Mar 1:44; Luc 17:14.

(Exodo 20:4, 5) “Ayaw pagbuhat ug kinulit nga larawan o simbolo sa bisan unsang butang nga naa sa langit o sa yuta o sa tubig. ⁵ Ayawg yukbo nila o katental sa pag-alagad nila kay ako, si Jehova nga imong Diyos, maoy Diyos nga nangayog eksklusibong debosyon. Ang silot sa kasaypanan sa mga amahan akong ipahamtang sa mga anak, sa ikatulong henerasyon ug sa ikaupat nga henerasyon niadtong nagdumot nako.

Mga Haylayt Gikan sa Basahon sa Exodo

20:5—Sa unsang paagi si Jehova nagapahamtang ug ‘silot sa kasaypanan sa mga amahan’ ngadto sa umaabot nga mga kaliwatan? Sa dihang mohamtong na, ang matag indibiduwal pagahukman pinasukad sa iyang kaugalingong panggawi ug tinamdan. Apan sa dihang ang nasod sa Israel miliso ngadto sa idolatriya, giantos niini ang mga sangpotanan sulod sa mga kaliwatan human niana. Bisan ang matinumang mga Israelinhon mibati sa mga epekto niini sa pagkaagi nga ang relihiyosong kahiwaan sa nasod nakapalisod kanila sa pagpabilin diha sa dalan sa integridad.

Pagbasa sa Bibliya

(Exodo 19:1-19) Sa ikatulong bulan human makagawas ang mga Israelinhon sa Ehip-to, sila miabot sa kamingawan sa Sinai. ² Nianang adlaw, gikan sila sa Repidim ug nakaabot sa kamingawan sa Sinai ug nagkampo didto. Ang Israel nagkampo atbang sa bukid. ³ Unya si Moises mitungas ngadto sa matuod nga Diyos, ug gitawag siya ni Jehova gikan sa bukid ug giingnan: “Isulti kini sa panimalay ni Jacob ug sa mga Israelinhon, ⁴ ‘Nakita ninyo kon unsay akong gibuhay sa mga Ehiptohanon, ug kon giunsa mo nako pagdala nganhi kanako samag agila nga nagdala sa iyang mga piso diha sa iyang mga pako. ⁵ Karon kon sundon gyod ninyo ang akong tingog ug tumanon ang akong pakigsaad, kamo mahimo gyong akong espesyal nga katigayonan gikan sa tanang katawhan, kay akoa man ang tibuok yuta. ⁶ Kamo mahimong akong gingharian sa mga saserdote ug akong balaang nasod.’ Mao kini ang imong isulti sa mga Israelinhon.” ⁷ Busa si Moises milugsong ug iyang gipatawag ang mga ansiyano sa katawhan ug gisulti kanila ang tanang gisugo ni Je-

hova kaniya. ⁸ Niana ang tanang katawhan nagkauyon ug mitubag: “Andam ming mobuhay sa tanang gisulti ni Jehova.” Dihadiha mitungas si Moises aron isulti kang Jehova ang tubag sa katawhan. ⁹ Ug si Jehova miingon kang Moises: “Ako moanha kani-mo uban ang itom nga panganod, aron ang katawhan makadungog dihang ako makigsulti kanimo ug aron pirme sab silang motuo nimo.” Unya gisulti ni Moises kang Jehova ang giingon sa katawhan. ¹⁰ Dayon si Jehova miingon kang Moises: “Adtoa ang katawhan ug balaana sila karon ug ugma, ug kinahanglan nilang labhan ang ilang mga besti. ¹¹ Ug kinahanglang andam sila sa ikatulong adlaw, kay nianang adlaw si Jehova manaog sa Bukid sa Sinai atubangan sa tanang katawhan. ¹² Pagbutang ug mga utlanan sa palibot niini alang sa katawhan ug sultihi sila, ‘Pagbantay nga dili mo motungas sa bukid o mohikap sa utlanan niini. Bisan kinsa nga mohikap sa bukid patyon. ¹³ Kinahanglang walay mohikap sa nakasala, apan batoon siya o panaon. Hayop man o tawo, dili siya angayng mabuhi.’ Apan inighuyop sa budyong makatungas na sila sa bukid.” ¹⁴ Unya si Moises milugsong gikan sa bukid ngadto sa katawhan. Gibalaan niya sila, ug gilabhan nila ang ilang mga besti. ¹⁵ Siya miingon sa katawhan: “Pangan-dam mo alang sa ikatulong adlaw. Ayaw mo pakigsekso.” ¹⁶ Pagkabuntag sa ikatulong adlaw, dihay mga dalugdog ug mga kilat. Diha poy bagang panganod sa bukid ug kusog kaayong tingog sa budyong. Nangurog ang tanang katawhan sa kampo. ¹⁷ Dayon gipagawas ni Moises sa kampo ang katawhan aron moatubang sa matuod nga Diyos, ug mitindog sila sa tiilan sa bukid. ¹⁸ Ang tibuok Bukid sa Sinai miaso, kay nanaog si Jehova didto nga gilibotag kalayo; ug misaka ang aso niini nga samag aso sa tapahan, ug ang tibuok bukid natay-og pag-ayo. ¹⁹ Samtang

nagakusog ang tingog sa budyong, si Moises misulti, ug ang tingog sa matuod nga Diyos mitubag kaniya.

AGOSTO 31–SEPTIYEMBRE 6

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | EXODO 21-22

“Sundoga ang Pag-isip ni Jehova sa Kinabuhi”

(Exodo 21:20) “Kon bunalan sa usa ka tawo ang iyang ulipong lalaki o babaye ug iya kining mapatay, angay siyang panimaslan.

it-2 546

Pagbunal

Ang Hebreohanong agalon gitugotan sa paghampak sa iyang ulipong lalaki o babaye pinaagig bunal kon ang ulipon dili masinugtanon o rebelyoso. Apan kon ang ulipon mamatay tungod sa pagbunal, ang agalon pagasilotan. Apan, kon human sa pagbunal ang ulipon mabuhig usa o duha pa ka adlaw, kini maoy pamatuod nga nagpakitang ang agalon walay intensiyon diha sa iyang kasingkasing sa pagbuno kaniya. Siya may katungod sa pagpahamtang ug disiplina, tungod kay ang ulipon “iya man nga salapi.” Dili gayod bug-os daoton sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon ug bililhong propiedad, nga tungod niana siya mawad-an hinuon niini. Lain pa, kon ang ulipon mamatay sa paglabay sa usa ka adlaw o kapin pa, dili matino kon ang kamatayon resulta ba sa pagbunal o kaha maoy tungod sa ubang hinungdan. Busa kon ang ulipon mabuhi human sa usa o duha ka adlaw, ang agalon dili pagasilotan.—Ex 21:20, 21.

(Exodo 21:22, 23) “Kon may mga tawo nga nag-away ug napasakitan nila ang usa ka mabdos ug nakaanak siyag ahat apan buhi ra ang inahan ug bata, kinahanglang bayran sa nakasala ang danyos nga pangayoon sa

bana; ug kinahanglang bayran niya kini base sa desisyon sa mga maghuhukom.”²³ Apan kon dunay mamatay nila, nan siya magbayad ug kinabuhi para sa kinabuhi,

Ivs 95 ¶16

Gipabilhan ba Nimo ang Kinabuhi Sama sa Pagpabili sa Diyos?

¹⁶Importante kang Jehova ang kinabuhi sa tawo. Bililhon kaniya bisan ang wala pa matawong bata. Sa Balaod ni Moises, kon aksidenteng masamdan sa usa ka tawo ang usa ka mabdos ug unya siya **o kaha** ang iyang bata namatay, hukman siya ni Jehova nga sad-an sa pagpatay. Sa ato pa, bisag aksidente to, dihay namatay ug ang kinabuhi nga nakalas kinahanglang bayran. **(Basaha ang Exodo 21: 22, 23.)** Para sa Diyos, ang wala pa matawong bata maoy usa ka buhing tawo. Busa sa tan-aw nimo, unsa kahay iyang pagbati sa aborsiyon? Unsay iyang pagbati nga matag tuig dunay gipatay nga minilyong bata nga wala pa matawo?

(Exodo 21:28, 29) “Kon sungagon sa torong baka ang usa ka tawo, lalaki man o babaye, ug kini mamatay, ang baka angayng batoon hangtod mamatay ug ang unod niini dili kaonon; apan ang tag-iya sa baka dili silotan.”²⁹ Apan kon ang torong baka pirmeng manungag ug gipasidan-an na ang tag-iya apan wala niya kini bantayi ug nakapatay kinig tawo, lalaki man o babaye, ang baka batoon hangtod mamatay ug patyon sab ang tag-iya niini.

w10 4/15 29 ¶4

Buot ni Jehova nga Ikaw Mahimong “Luwas ug Maayo ang Kahimtang”

Ang mga silot nga gilatid sa Balaod mapadapat usab sa kadaot nga gipahinabo sa binuhing mga hayop. Kon ang usa ka torong baka makapatayg tawo, kinahanglang patyon sa tag-iya ang baka aron dili na kini makapangungay sa uban. Sanglit dili man niya makaon

o mabaligya ang karne, dako ang mawala kaniya. Apan unsa na man kon human manungay ang baka, wala gihapon kini bantayi sa tagiya? Kon makapatay kini sa ulahi, ang baka *ug ang tag-iya niini* pagapatyon. Kini nga balaod mag-aghat sa usa nga mag-amping sa iyang binuhing hayop.—Ex. 21:28, 29.

Pagpangitag Espirituwal nga Bahandi

(Exodo 21:5, 6) Apan kon ang ulipon mamugos ug moingon, ‘Gimahal nako ang akong agalon, ang akong asawa, ug ang akong mga anak; dili ko gustong mogawas,’ ⁶ dad-on siya sa iyang agalon sa atubangan sa matuod nga Diyos. Unya iyang ipasandig siya sa pultahan o sa haligi sa pultahan, ug tuhogon niya ang dalunggan sa iyang ulipon, ug siya mahimo niyang ulipon sa tibuok niyang kinabuhi.

w10 1/15 4 ¶4-5

Nganong Angayng Ipahinungod ang Imong Kaugalingon Kang Jehova

⁴ Ang Kristohanong pagpahinungod maoy ser-yosong butang. Kini dili usa ka yanong panaad. Apan, sa unsang paagi ang pagpahinungod makahatag kanatog kaayohan? Sa pagtandi, atong hisgotan kon sa unsang paagi ang pagkakomitido diha sa tawhanong mga relasyon makahatag ug kaayohan. Ang usa ka pananglitan niana mao ang panaghigalaay. Aron makabatog kaayohan gikan sa panaghigalaay, kinahanglang dawaton nimo ang responsibilidad sa pagkahimong higala. Kana nagpasabot nga ikaw komitido, o imong gibati nga duna kay obligasyon nga higugmaon ang imong higala. Ang usa sa labing talagsaong panaghigalaay nga gihubit sa Bibliya mao kanang kang David ug Jonatan. Mihimo pa gani silag pakigsaad sa ilang panaghigalaay. (*Basaha ang 1 Samuel 17:57; 18:1, 3.*) Bisan tuod talagsa ra ang ingon niana nga panaghigalaay, kadaghanan sa panaghigalaay molig-on kon ang managhigala komitido, o mobatig obligasyon sa usag usa.—Prov. 17:17; 18:24.

⁵ Ang Balaod nga gihatag sa Diyos ngadto sa Israel naghisgot ug laing relasyon diin ang mga tawo makabatog kaayohan kon sila mohimog panaad. Aron maseguro sa usa ka ulipon nga magpabilin siya sa iyang buotang agalon hangtod sa hangtod, makahimo siyag lig-ong kasabotan uban kaniya. Ang Balaod nag-ingon: “Kon ang ulipon mangusog sa pag-ingon, ‘Gihi-gugma ko gayod ang akong agalon, ang akong asawa ug ang akong mga anak; dili ko buot nga mogawas ingong usa nga pinagawas,’ nan ang iyang agalon magdala kaniya haduol sa matuod nga Diyos ug magdala kaniya ngadto sa pultahan o sa poste sa pultahan; ug ang iyang agalon magatusok sa iyang dalunggan pinaagi sa hilihod, ug siya mahimong iyang ulipon hangtod sa panahong walay tino.”—Ex. 21:5, 6.

(Exodo 21:14) Kon ang usa ka tawo masuko pag-ayo sa iyang isigkatawo ug gipatay niya kini, angay siyang patyon bisan pag modangop siya sa akong halaran.

it-2 1210

Sungay, Budyong

Ang pahayag sa Exodo 21:14 lagmit nagkahulogan nga bisan ang usa ka saserdote mahimong patyon kon makabuno, o nga ang buhat sa pagkupot sa mga sungay sa halaran dili makapanalipod sa bisan kinsang tinuyong mamumuno.—Itandi ang 1Ha 2:28-34.

Pagbasa sa Bibliya

(Exodo 21:1-21) “Kini ang mga balaod nga imong ipatuman kanila: ² “Kon mopalit kag ulipon nga Hebreohanon, siya mag-alagad nimo sulod sa unom ka tuig. “Kini ang mga balaod nga imong ipatuman kanila: “Kon mopalit kag ulipon nga Hebreohanon, siya mag-alagad nimo sulod sa unom ka tuig. Apan sa ikapitong tuig, pagawsa siya nga walay bayranan. ³ Kon ulitawo siya pagkaulipon niya, siya mogawas nga siya ra. Kon minyo siya, nan siya mogawas uban ang iyang

asawa. ⁴ Kon hatagan siya sa iyang agalon ug asawa ug manganak kinig mga lalaki o babaye, ang iyang asawa ug mga anak maiya sa iyang agalon, ug siya ray mogawas. ⁵ Apan kon ang ulipon mamugos ug moingon, 'Gimahal nako ang akong agalon, ang akong asawa, ug ang akong mga anak; dili ko gustong mogawas,' ⁶ dad-on siya sa iyang agalon sa atubangan sa matuod nga Diyos. Unya iyang ipasandig siya sa pultahan o sa haligi sa pultahan, ug tuhogan niya ang dalunggan sa iyang ulipon, ug siya mahimo niyang ulipon sa tibuok niyang kinabuhi. ⁷ "Kon ibaligya sa usa ka tawo ang iyang anak nga babaye ingong ulipon, dili kini mogawas sama sa paggawas sa ulipong lalaki. ⁸ Kon dili ganahan ang iyang agalon kaniya ug dili niya siya himoong puyopuyo, ug gusto niya kining ibaligya sa uban, wala siyay katungod sa pagbaligya kaniya sa mga langyaw, kay iya siyang giluiban. ⁹ Kon iya kining ipaasawa sa iyang anak, angay niyang ihatag kaniya ang mga katungod sa usa ka anak nga babaye. ¹⁰ Kon magkuha siyag laing asawa, kinahanglang dili menosan ang sustento, besti, ug katungod sa unang asawa. ¹¹ Kon dili niya itagana kaniya kining tulo ka butang, nan ang maong babaye mogawas nga walay bayranan. ¹² "Bisan kinsa nga magbunal sa iyang isigkatawo ug mamatay kini, siya angayng patyon. ¹³ Apan kon wala niya kini tuyoa ug gitugot sa matuod nga Diyos nga mahitabo kini, mohatag ko ninyog dapit diin didto siya makadangop. ¹⁴ Kon ang usa ka tawo masuko pag-ayo sa iyang isigkatawo ug gipatay niya kini, angay siyang patyon bisan pag modangop siya sa akong halaran. ¹⁵ Ang modapat sa iyang amahan o inahan angayng patyon. ¹⁶ "Bisan kinsa nga mangidnap ug magbaligyang tawo o masakpan nga nagtago ug tawong

gikidnap, siya angayng patyon. ¹⁷ "Bisan kinsa nga magtunglo sa iyang amahan o inahan angayng patyon. ¹⁸ "Kini ang angayng himon kon may mga tawong mag-away ug ang usa maghampak ug bato o magsumbag sa iyang isigkatawo ug kini wala mamatay apan dili makabangon sa iyang higdaanan: ¹⁹ Kon siya makatindog ug makalakawlakaw na nga magsungkod, ang naghampak niya mahigawas sa silot. Bayran lang niya ang panahon nga wala makatrabaho ang naangol hangtod nga siya maayo na. ²⁰ "Kon bunalan sa usa ka tawo ang iyang ulipong lalaki o babaye ug iya kining mapatay, angay siyang panimaslan. ²¹ Apan kon kini mabuhi pag usa o duha ka adlaw, dili siya panimaslan, kay siya may tagiya niini.